

Asia: VN/27997/2023

Lausuntopyyntö Kansallisesta ruokastrategiasta 2040

Luku 3.1: Reiluus ja kannattavuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Kannattavuus ja reiluus

-

Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy ja lisää väliotsikko

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 3.2: Huoltovarmuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Huoltovarmuus

Nykytilakuvauksessa on hyvä nostaa esiin luonnonvarojen suunnitelmallinen käyttö ja kiertotalouden edistäminen. Ruokahävikki heikentää huoltovarmuutta kuormittaen ruokajärjestelmää ja tuhlaten resursseja, jotka voisivat olla käytettävissä kriisitilanteissa. Lisäksi kotimaisia kasviproteiineja kehittämällä vähennetään riippuvuutta tuonnista ja siten lisätään huoltovarmuutta.

Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

Huomioita ja havaintoja

Riskienhallintaa tulee tarkastella laajasti ruokastrategian eri tavoitteiden näkökulmasta ja huomioida jatkuvuuden turvaamisessa kestävyyskriisin vaatimat toimet. Lisäksi on hyvä huomioida niin kansallisten kuin globaalien toimitusketjujen hallinnan ja niiden läpinäkyvyyden rooli riskienhallinnassa. Lausetta ” Eri ruokajärjestelmän toimijat tunnistavat roolinsa iskunkestävyyden ja kriisienhallinnan ylläpidossa ja edistävät sitä suunnitelmallisesti.” tulisi täydentää yhteistyöllä eri toimijoiden välillä. Ennakointikyvyyn tulisi ohjata päivittämään totuttuja toimintamalleja ruokajärjestelmän eri tasoilla, jotta myös luonnon kantokykyyn liittyvät tavoitteet voivat toteutua. Myös ruokahävikin vähentämisestä ja elintarvikejätteen hyödyntämisen tehostamisesta tulee huolehtia ruokaketjun kaikissa vaiheissa.

Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 3.3: Luonnon kantokyky

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.3. luonnon kantokyky

Osion nykytilakuvauksessa olisi hyvä nostaa esiin luonnonvarojen suunnitelmallinen käyttö, hävikin torjunta ja kiertotalouden edistäminen. Päämäärän toteutuksessa merkittävää on yhteistyö muiden strategisten päämäärien kanssa. Onkin suositeltavaa tehdä varsinaisten toimenpiteiden määrittelytyössä keskeisten kestävyystoimien arviointia muiden strategisten tavoitteiden alla, jotta luonnon kantokyvyn strategiseen päämäärään päästään.

Strateginen tavoite 1: Ruokaketjun ilmastovaikutukset vähentyvät

Huomioita ja havaintoja

Ehdotamme, että lause ”Myös kaupan ja elintarviketeollisuuden epäsuorat hiilidioksidipäästöt vähenevät merkittävästi, mikä tarkoittaa, että kulutetut elintarvikkeet ovat vuonna 2040 merkittävästi vähäpäästöisempiä.” selkeytetään ja jaetaan kahteen osaan: ”Myös kaupan ja elintarviketeollisuuden epäsuorat hiilidioksidipäästöt vähenevät merkittävästi vuoteen 2040 mennessä. Samoin elintarvikkeiden kulutus on resurssiviisasta ja Suomessa käytetään enemmän sellaisia elintarvikkeita, joilla on matalampi hiilijalanjälki.” Nostaisimme myös hävikintorjunnan tavoitteisiin esimerkiksi ”Keskeistä on välttää erityisesti niiden ruokien, joiden tuotanto aiheuttaa paljon ympäristövaikutuksia, päätymistä hävikkiin. Ilmastovaikutusten näkökulmasta keskeistä on välttää erityisesti lihan, juuston, kalan ja kahvin hävikkiä [Suomen ilmastopaneelin raportti 6/2022].”

Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

Huomioita ja havaintoja

Vaikka tavoitelause sinänsä on hyvä tärkeä, ehdottaisimme, että lausetta ”Suomeen ei tuoda tuotteita ja raaka-aineita, jotka lisäävät luontokatoa” täydennetään, sillä tällä hetkellä arvioituna esimerkiksi kahvintuonnin lopettaminen kuulostaa epärealistiselta. Muotoiluna parempi voisi olla: ”Suomeen tuotavat tuotteet ja raaka-aineet perustuvat läpinäkyvään hankintaketjuun ja sertifioituun tuotantoon, joilla voidaan varmistaa, että tuotteet ja raaka-aineet ovat eettisesti tuotettuja ja haitalliset luontovaikutukset on minimoitu.” Näemme, että julkinen sektori voi toimia tässä edelläkävijänä vastuullisten hankintojen avulla, mutta merkittävässä roolissa ovat myös elintarviketeollisuus ja -kauppa saattamalla luontokatoa minimoivia tuotteita tarjolle kuluttajille.

Strateginen tavoite 3: Ravinnepäästöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 3.4: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.4. Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Ehdotamme lisättäväksi nykytilakuvaukseen sen, että julkiset ruokapalvelut ovat keskeisessä roolissa terveellisten ja kestävien ruokailutottumusten opettajina ja niiden roolia tulee korostaa muussakin yhteydessä kuin tavoitteessa strategisessa tavoitteessa 1. Kuvauksessa olisi myös hyvä huomioida, että ruoka-apuun turvautuu arvioiden mukaan 100 000 – 200 000 suomalaista vuosittain, ja sen tarve Suomessa on kasvanut merkittävästi viime vuosina. Samalla jaettavan ruoan määrä on vähentynyt ja ruoka-aputoimijat kertovat ruoan yksipuolistumisesta ja riittämättömyydestä.

Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

Huomioita ja havaintoja

Ehdotamme määrittelemään lauseeseen ”kuluttajilla on yhä paremmat mahdollisuudet valita lautaselleen kasvipohjaisia tuotteita” vastuutahoja, jotta on selkeämpi, mitä paremmilla mahdollisuuksilla tarkoitetaan (edullisuus, houkuttelevuus, kestävyys ym.). Tavoitteen loppuun olisi hyvä nostaa myös ravitsemispalveluiden tarjoiluhävikin lahjoittaminen, joka lisää toimijoiden välistä yhteistyötä kestävyysosalta ja ruoka-avun asiakkaiden mahdollisuutta saada terveellistä, valmista ruokaa syödäkseen.

Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

Huomioita ja havaintoja

Ehdotamme, että lausetta ”Joukkoruokailun arvostus kasvaa, ja sitä kehitetään osaksi terveellistä, saavutettavaa ja kestävää ruokakulttuuria.” jatketaan täydennyksellä: ”Koulu- ja päiväkotiruokailu integroidaan vahvemmin pedagogiikkaan ja sille varataan riittävästi resursseja, kuten aikaa ja tilaa.”

Luku 4: Kehitettävät valmiudet

Huomioita ja havaintoja lukuun 4 Kehitettävät valmiudet

Ehdotamme, että kappaleeseen lisätään ”ravitsemussuositusten mukainen ruokalistasuunnittelu” seuraavasti: ”Verokannustimet, julkisten ruokapalveluiden ravitsemussuositusten mukainen ruokalistasuunnittelu ja kestävät hankintakriteerit sekä sitoutuminen investointeihin ja TKI-panostuksiin ovat keskeisiä keinoja luoda ennakoitava ja houkutteleva toimintaympäristö ruokajärjestelmän uudistajille.”

Muuta kommentoitavaa

Muita huomioita strategiasta.

Näemme, että esitellyn ruokastrategian toteuttamisen keskiössä ovat jatkossa toimenpiteiden selkeyttäminen, määrällisten tavoitteiden ja mittareiden asettaminen sekä tavoitteiden toteutukseen panostaminen riittävillä resursseilla. Tavoitteita tulisi edistää yhteistyössä eri strategia- ja toimenpidekokonaisuuksien välillä, sillä usealla tavoitteella on suoria tai epäsuoria linkityksiä toisiinsa.

Helsingin kaupunki pyrkii nykyisten ympäristönsuojelun tavoitteidensa mukaisesti asettamaan kaupungin ruokahankinnoissa kattavat ilmasto- ja ympäristövaikutuksia pienentävät hankintakriteerit, sekä puolittamaan liha- ja maitotuotteiden kulutuksen kaupungin ruokapalveluissa. Jatkossa tavoittelemme myös, että kaupungin ruokapalveluissa tarjoiltava ruoka on suomalaisten ravitsemussuositusten pitkän aikavälin tavoitteiden ja asiakasryhmäkohtaisten ruokailusuositusten mukaista ja planetaarisen ruokavalion viitekehyksessä.

Näemme, että näiden teemojen selkeämpi esiin nostaminen kansallisessa ruokastrategiassa kannustaisi myös muita julkisen sektorin toimijoita pyrkimään kestäväen ja terveellisen ruokakulttuurin edistämiseen.

Rauno Lukin
Ympäristöasioiden hallinnan tiimi, Helsingin kaupunki